

Afdeling Groningen

december 2025

Openbaring 7:9

EEN NIEUWE HEMEL EN EEN NIEUWE AARDE

Toen ik mijn ogen – weer – opende merkte ik dat ik geen bril meer op had, maar ik kon wel zien. Ik had nieuwe kleren aan en de littekens op mijn handen waren verdwenen. Voor mij stond een onbeschrijfelijk persoon, HEILIG, HEILIG, en naast mij een man die ik onmiddellijk herkende aan zijn voeten en handen, daar zag ik nog de littekens van een kruisiging. Ik herkende Jezus. De HEERE sprak een oordeel over mij uit, maar Christus naast mij pleitte mij vrij door Zijn vergoten bloed.

Die kant op, wees Hij mij. Ik kreeg een soort sleutel met een code. Ik draaide mij om en zag voor mij een schare die niet te tellen was. En in de verte zag ik het nieuwe Jeruzalem. Het zag er onvoorstelbaar schoon uit. Gaande weg er naar toe zocht ik mijn huis, een van de vele woningen. Van Jezus had ik een code gekregen, zo komt u wel op de juiste plek. Onderweg kwam ik diverse koren tegen die mij steeds uitnodigden mee te zingen en dat deed ik. Er werd door allen in eenzelfde taal gesproken en gezongen, Hebreeuws misschien? Ik heb enthousiast mee gezongen met een grote variatie van goddelijke stemmen, zonder de taal te kennen. Er werd gezongen op hele noten, Gregoriaans, gezangen en psalmen, gospels en klezmer, en nog veel meer. Ik kon ze allemaal meezingen. Heel veel mensen herkende ik onmiddellijk, maar waarvan?

Het gebeuren op de oude wereld was ik volkomen kwijt. Ik zag ook geen verband met de relatie die ik heb gehad. Een broer, een oude schoolvriend, mijn opa die ik nooit heb gekend, we waren allen nu gelijk.

Waar ik heen ga weet u, en de weg weet u.
Als u onderweg bent, ik kijk naar u uit.

K.J. de Poel

Programma 2e helft 2025 ANBO-PCOB

Woensdag 17 december 2025

Kerstviering

Deze viering is in handen van Nick Everts, predikant Doopsgezinde Gemeente Groningen.

M.m.v. het Hayden Jeugd Strijkorkest o.l.v. Gijs Philip van Schaik

Deze viering zal plaats vinden in de : **Kerkzaal van de Doopsgezinde Gemeente aan de Boteringestraat 33 te Groningen**

Aanvang: **14:30** uur

Kerstviering PCOB 2025

Op woensdag 17 december willen we u van harte welkom heten bij onze kerstviering in de **kerkzaal** van de Doopsgezinde kerk. Die middag zal dominee Nick Everts voorgaan en Berend Dijkmeijer zal ons op het orgel begeleiden bij het zingen van de aloude kerstliederen. Vanaf 16 uur zal het Haydn Jeugd Strijkorkest/Haydn Voorbereidend Strijkorkest o.l.v. Gijs Philip van Schaik voor ons spelen. We hebben al eens eerder van dit orkest mogen genieten, twee jaar geleden traden ze ook tijdens de Kerstviering voor ons op. Het was zo leuk om te zien met welk enthousiasme deze jonge kinderen, vaak zijn het nog brugpiepers, speelden. Zelf vonden ze het ook heel spannend om bij ons in de kerk op te treden.

We zouden het zo fijn vinden als u komt, en als u vrienden of bekenden wilt meebrengen zijn die natuurlijk ook van harte welkom. Zoals gebruikelijk bij de kerstviering is de toegang gratis, maar neemt u wel wat contant geld mee voor de collecte die na afloop wordt gehouden? Omdat onze PCOB afdeling ophoudt te bestaan, zal de opbrengst van de collecte ten goede komen aan het jeugdorkest.

Sylvia Oosterhuis

Programma 2026 ANBO-PCOB Haren-Eelde-Groningen e.o.

Woensdag 21 januari 2026

Spreker: Henk te velde

Thema: n.a.v. zijn nieuwe boek over redes en debat in de Nederlandse Geschiedenis.

Henk te Velde is hoogleraar geschiedenis in Leiden, maar was oorspronkelijk docent in Groningen.

18 februari 2026: Ds. Michiel Pronk: Geloofservaring

18 maart 2026: Bert Dijkstra: Groninger Landschap

15 april 2026: Uitje naar de Blauwe Stad, halve dag met evt. lunch en boottocht

De ledenbijeenkomsten worden gehouden in Ons Centrum, Kerkstraat 2B 9751 BC Haren.

Aanvang 14.30 uur

Van de ledenadministratie

Overleden:

Mw. H. Bos

Mw. H.J. Baas-Wilshut

Mw. J. Brinkman-van Petersen

Mw. S.D. Meinen

van Heuven Goedhartln 4 Assen

Thorbeckelaan 142

Snip 156

Henri Dunantlaan 712

Hetzij wij leven, hetzij wij sterven, wij zijn des Heren

Bij de laatste nieuwsbrief van de PCOB afdeling Groningen

Het is met gemengde gevoelens dat we u nu de laatste nieuwsbrief van de Protestants Christelijke Ouderen Bond (PCOB) afdeling Groningen moeten doen toekomen. Na jaren van betrokkenheid, saamhorigheid en inzet voor de belangen van onze leden, komt er een einde aan die lange periode.

Terugblik op de PCOB afdeling Groningen

De PCOB afdeling Groningen was één van de oudste afdelingen van de PCOB en heeft zich jarenlang ingezet voor de belangenbehartiging van ouderen in de regio. Met talloze bijeenkomsten, informatieve middagen, gezellige uitjes en ondersteunende initiatieven hebben we samen een hechte gemeenschap gevormd. De inzet van vrijwilligers, bestuursleden en leden was onmisbaar en vormde het hart van onze afdeling.

Redenen voor beëindiging

De beslissing om de afdeling te beëindigen is niet licht genomen. Verschillende factoren speelden hierbij een rol, waaronder een dalend aantal actieve leden, een tekort aan nieuwe bestuursleden en vrijwilligers, en veranderende maatschappelijke omstandigheden. Ondanks meerdere pogingen om het tij te keren, bleek het niet haalbaar om de continuïteit van de afdeling te waarborgen. Henk Steegstra heeft dit meermaals toegelicht tijdens onze ledenmiddagen, en ook elders in deze nieuwsbrief schrijft hij nogmaals waarom we genoodzaakt waren dit besluit te nemen.

Wat betekent dit voor onze leden?

De beëindiging van de afdeling betekent dat er geen lokale bijeenkomsten meer zullen plaatsvinden. Wel kunt u naar de ledenmiddagen van de afdeling Haren-Eelde e.o. Deze vinden plaats in Haren. Leden kunnen voor informatie, ondersteuning en belangenbehartiging terecht bij de landelijke PCOB. Ook zijn er mogelijkheden om aan te sluiten bij

activiteiten van de afdeling Haren-Eelde, of om lid te blijven van de landelijke organisatie.

- Contact met landelijke PCOB: voor vragen en ondersteuning kunt u contact opnemen via de officiële website (<https://anbo-pcob.nl>) of het centrale telefoonnummer: 0348-466 666.
- Doorlopende lidmaatschappen: u blijft lid bij de ANBO-PCOB, tenzij u zelf opzegt.

Dankwoord

Wij willen alle (oud-)leden en vrijwilligers hartelijk danken voor hun jarenlange betrokkenheid, inzet en enthousiasme. Dankzij u heeft de PCOB afdeling Groningen een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan het welzijn van ouderen in onze stad.

Tot slot

Als bestuur hebben we altijd met plezier gewerkt om ervoor te zorgen dat u elke keer weer een mooie en lezenswaardige nieuwsbrief kon ontvangen. De bezorging daarvan is door de jaren heen door trouwe vrijwilligers gedaan, zonder hen hadden we dit niet kunnen doen.

Daarnaast zijn bestuursleden door de jaren heen naar bijeenkomsten geweest waar de (politieke) belangen van ouderen werden besproken en behartigd, soms ook regionaal of landelijk. De neerslag daarvan kon u teruglezen in de nieuwsbrieven.

Als bestuur zijn we dankbaar dat we uw vertrouwen hebben genoten en we wensen u en degenen die u dierbaar zijn alle goeds en Gods zegen voor de toekomst, het ga u goed.

André Horenberg

Sylvia Oosterhuis

Henk Steegstra

Oorsprong van vrijdag de dertiende

Nummer 13, zwarte katten en ladders op straat. Op vrijdag de dertiende lijkt ongeluk aan de orde van de dag. Hoe komt het dat we deze vrijdag én het getal 13 zo in verband brengen met ramspoed?

Op vrijdag de 13e worden er minder huwelijken gesloten, ziekenhuizen hebben geen operatiekamer met het nummer en in gebouwen ontbreekt vaak de 13e verdieping. Mensen blijven het liefste thuis op deze dag van ongeluk. Eén van de verklaringen is een verhaal over Freya, de Germaanse godin van vruchtbaarheid, liefde en schoonheid.

Freya en de zwarte kat

Over deze Aphrodite doet een mythe de ronde waaruit vrijdag de dertiende zou kunnen zijn ontstaan. Ze is de vrouw van de oppergod Odin en de enige die naast hem op de troon mag zitten. Het verhaal gaat dat Freya rondreed in een wagen getrokken door twee wilde katten. Een witte - en een zwarte kat, die de volle maan en de nieuwe maan zouden symboliseren. In latere jaren werd door de katholieke kerk slechts nog gesproken over enkel een zwarte kat. Die verbeelding kennen we ook bij 'heksen'.

Dertien vrouwen en hun heksensabbat

Ook heksen blijven in de sage niet achterwege. Iedere vrijdag zouden dertien vrouwen in gezelschap van zwarte katten een heksensabbat houden onder leiding van de godin. In latere verhalen en sagen versmolten de heks en de zwarte kat. Heksen en katten werden door de kerk gezien als kwade symbolen. Dit zou een verklaring kunnen zijn voor onze huidige angst voor de gevreesde dag.

Laatste avondmaal met 13 discipelen

Er zijn nog verschillende andere oorsprongen waardoor vrijdag de dertiende als dag van ramspoed wordt bestempeld. Zo is Jezus op een vrijdag gekruisigd en werden de doodvonnissen bij de Romeinen en later de Engelsen op vrijdag voltrokken. 13 is in dit geval een ongeluksgetal omdat 13 discipelen aanwezig waren bij het Laatste Avondmaal van Jezus.

Ongeluksdag voor de Tempeliers

Nog een laatste mogelijke verklaring voor vrijdag de dertiende als ongeluksdag: Op vrijdag 13 oktober 1307 werden alle Tempeliers in Frankrijk opgepakt door Philips de Schone. Dit bleek later de opmaat te zijn naar de complete vernietiging van de orde.

Bron: <https://isgeschiedenis.nl/nieuws/oorsprong-van-vrijdag-de-dertiende>

Het Genesis Dieet 142, december 2025. (Herh. 5, 56)

Dr. Gordon Tessler heeft veel onderzoek gedaan naar Gods instructies over onze voeding, en beschrijft de resultaten hiervan in zijn boek: *“Het Genesis Dieet”*.

Ik kreeg onlangs enige vraagmails en brieven over het onderwerp ‘rein’ of ‘onrein’. Dat is naar aanleiding over de geschiedenis van Petrus, die in Joppe op het middaguur een visioen kreeg van een groot laken die uit de Hemel neerdaalde. Hierin zaten allerhande soorten dieren, en een stem zei dat Petrus daarvan maar mocht slachten en eten. Dat is goed, en ik zal beginnen bij Handelingen 10.

Handelingen 10: 13 – 16 'Petrus Visioen'.

“Hij (Petrus) hoorde een stem zeggen: “Ga je gang, Petrus, slacht en eet”. Maar Petrus antwoordde: “Nee, Heer, in geen geval, want ik heb nog nooit iets gegeten dat verwerpelijk of onrein is”. En voor de tweede maal hoorde hij de stem: “Wat God rein heeft verklaard, zul jij niet als verwerpelijk beschouwen”. Tot driemaal toe hoorde hij de stem, en direct daarna werd het voorwerp weer in de hemel opgenomen.

Paulus is de schrijver van 1 Timoteüs en zegt: "Elk dier, elke vis, elke vogel en elk kruipend beest is goed, omdat het gemaakt werd door God. Maar niet alles wat God schiep is gemaakt om te worden gegeten!

Veel mensen wijzen Handelingen 10 aan als één van de plaatsen in het Nieuwe Testament waar God **alle** spijzen rein verklaart.

Maar Handelingen 10 gaat helemaal niet over voedsel, maar het gaat om mensen! Er zijn twee verhalen in dit gedeelte, die samenkomen tot een glorieus climax: namelijk deze:

Het Evangelie brengen ook aan niet-joden!

Misschien ten overvloede lezen wij ook nog in Matteüs 28: 19 en 20: “Ga dus op weg en maak **alle volken** tot mijn leerlingen, door hen te dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest, en hun te leren dat ze zich moeten houden aan alles wat ik jullie heb opgedragen. En houd dit voor ogen: **Ik ben met jullie, alle dagen, tot aan de voltooiing van deze wereld”**.

Graag tot een volgende keer!

Arend Schoenmaker

Beknopt verslag van de ledenbijeenkomst van de PCOB afdeling Groningen op woensdag 8 oktober 2025 in de Mennozaal van de Doopsgezinde kerk aan de Oude Boteringestraat 33.

OPENING

Sylvia, de voorzitter, heet allen van harte welkom en spreekt de wens uit samen een fijne middag te hebben. Ook is er een woord van welkom voor de spreker van vanmiddag de heer Ger Brink.

De inleiding van de voorzitter.

Israëlzondag in tijden van spanning

Prof. dr. Bart Wallet, hoogleraar Joodse studies aan de universiteit van Amsterdam.

In snel tempo is Israël een onderwerp geworden waarover in de samenleving grote polarisatie is ontstaan. Er zijn duidelijke flanken in het publieke debat die zich voor of tegen Israël positioneren. De gruwelijke aanval van Hamas op Israëlische dorpen op 7 oktober 2023 zorgde aanvankelijk voor veel solidariteit en sympathie, maar de manier waarop Israël de strijd in Gaza aanging, heeft in toenemende mate kritiek opgeroepen. Israël is daardoor een ongemakkelijk thema geworden, ook de kerken, waar veel mensen van denken: ‘nu maar even niet’. En toch staat ook dit jaar de Israëlzondag weer op de kerkelijke kalender. Waarom doet de kerk dat? Waarom zou je daaraan mee moeten doen als plaatselijke gemeente of predikant? En hoe zou je dat moeten doen in een samenleving en kerk die juist hierover zo sterk verdeeld is geraakt?

Wortels van de Israëlzondag

Op de kerkelijke kalender is de Israëlzondag een relatieve nieuwkomer. In 1949 besloot de Nederlandse Hervormde Kerk dat de eerste zondag van oktober voortaan als Israëlzondag aangemerkt zou worden. Die dag werd gekozen omdat in die periode de joodse Hoge Feestdagen worden gevierd: de keten van feest- en gedenkdagen die begint met Rosj Hasjana (Joods Nieuwjaar), na tien dagen verder gaat met Jom Kippoer (Grote Verzoendag) en eindigt met Soekot (Loofhuttenfeest) en Simchat Tora (Vreugde der Wet). In verbondenheid met het joodse volk dat deze feesten viert, besloot de kerk deze zondag apart te zetten. In het kielzog van de hervormden volgden ook veel andere kerkgenootschappen.

Tot de instelling van de Israëlzondag werd besloten onder grote indruk van de recente gebeurtenissen. Dat was ten eerste de Sjoa, de moord

die zich op het Europese continent had voltrokken op zes miljoen joden, waaronder ook 75% van de Nederlandse joden. Dat die massamoord zich op een gekerstend continent kon voltrekken, zette kerken aan tot introspectie. Hoe had dit kunnen gebeuren? Wat was de rol van christenen en kerken? Hoe kan het antisemitisme, ook de christelijke variant ervan, bestreden worden?

Dat was ten tweede de oprichting van de staat Israël in 1948. Dat zorgde toen al voor veel debat. De Nederlandse regering was heel laat met de erkenning van Israël uit angst om de goeddeels islamitische bevolking van Indonesië niet nog meer redenen te geven om het verband met Nederland te verbreken. Met name progressieve partijen, maar ook de hervormde kerk, hekelden die uitblijvende erkenning van Israël. Pas toen duidelijk was dat de Indonesische oorlog echt verloren was door Nederland, volgde de erkenning. In de kerken riep de stichting van Israël veel theologische vragen op. Dat er weer een joodse staat was, paste eigenlijk niet in de dominante theologie die juist de verstrooiing van de joden als straf zag op de joodse verwerping van Jezus als messias. Die theologie behoefde bijstelling.

Joodse feesten

Toch is het veelzeggend dat de Israëlzondag niet in de buurt van 4 mei – ter nagedachtenis aan de Holocaust – of de Israëlsche Onafhankelijkheidsdag (ook meestal in mei) op de kerkelijke kalender is geplaatst, maar er is gekozen voor de Hoge Feestdagen in het najaar. Daarmee wordt gelijk al aangegeven dat de kerk op zoek is naar een verstaan van het joodse volk vanuit de levende praktijk van het religieuze jodendom. Belangrijk is ook dat de Israëlzondag niet op een van de joodse feestdagen is gepland, alsof de kerk die zou overnemen of zelfs vervangen, maar in de nabijheid ervan. In de nabijheid van de synagoge wil de kerk op haar eigen dag, de zondag, luisteren naar wat de joodse traditie heeft te bieden in het verstaan van de Schriften. Dat inhoudelijke gesprek tussen jodendom en christendom rond de Schriften is vanuit het eeuwenlange perspectief van de christelijke traditie nog steeds een relatief recent fenomeen. De kerk is vanuit dat perspectief nog maar net begonnen met het verwerken van al die grote theologische vragen die worden opgeroepen door de joodse traditie, het levende jodendom en het voortbestaan van het joodse volk. Een speciale zondag daarvoor is bepaald geen luxe en ook niet iets voor een groepje hobbyisten: de vragen die op tafel komen, raken de kerk als geheel. Wat betekent dat de kerk de Schriften samen met de synagoge leest? Wat betekent dat de kerk gelooft in de God van Israël en de

messias van Israël?

Vanuit deze insteek is sinds 1949 ook steeds gesproken over de doorwerking van de Holocaust en de oprichting van de staat Israël. Daarbij ging het om ‘schuld en boete’ en een zelfkritisch kijken naar de christelijke omgang met joden. Maar ook om de staat Israël waarbij tonen van verwondering, gebed en kritische noten elkaar afwisselden.

Toch Israëlzondag in 2025

Ten eerste, maatschappelijk actuele en lastige thema’s moeten in de kerk niet geschuwd worden, maar juist besproken. De kerk doet dat wel op haar eigen manier, vanuit de Schriften en de lange adem van de christelijke traditie. Dat zorgt dat de directe actualiteit altijd geplaatst wordt in een groter verstaan en dat met een andere taal – die van vrede, verzoening, gerechtigheid en heiligheid – daarover gesproken wordt dan in de politieke fora, kranten en nieuwsrubrieken.

Ten tweede, Israëlzondag zoals dat sinds 1949 vorm heeft gekregen heeft nog altijd niets aan zijn urgentie verloren. De ontmoeting met de synagoge en het gezamenlijke zoeken naar het verstaan van de Schriften met het oog op het Koninkrijk van God is van vitaal belang voor de kerk. In dat gesprek met de joodse traditie is veel winst te behalen voor de kerk. Als de kerk belijdt dat zij onopzegbaar verbonden is met het volk Israël, via de heilsgeschiedenis, dan is een zondag daarbij stilstaan geen keus maar een zaak van christelijk belijden.

Ten derde, de noties die door de Holocaust en de stichting van de staat Israël zijn opgeroepen, kunnen in dat licht, vanuit de wezenlijke verbondenheid met het jodendom, ook een plaats krijgen. Daarbij kunnen ook de bredere vragen van Europese betrokkenheid, de Arabische wereld en het leed van de Palestijnen een plek krijgen. De Gaza-oorlog roept veel en tegenstrijdige emoties op bij kerkleden. De kerk is niet de eerst aangewezen om met politieke oplossingen te komen, maar haar boodschap van verzoening en vrede is ook relevant voor alle inwoners van Israël en Palestina.

Zo bezien kunnen we in gehoorzaamheid de Schriften openen en leren van de joodse traditie als gesprekspartner. In die luisterhouding kan het Woord aan het woord komen en kan onverwacht licht vallen op onze eigen tijd.

En daarom was het afgelopen zondag ook weer Israëlzondag, ondanks alles.

Hierna ging de voorzitter ons voor in gebed. Wij hebben niet gezongen door het ontbreken van iemand die ons muzikaal kon begeleiden.

KLAPSTUK VAN DE MIDDAG

Ger Brink neemt ons mee op zijn foto-reis naar IJsland. “IJsland, land van ijs en vuur.” Woorden schieten te kort om de enorme ijsbergen, gletsjers, hoog en laagvlakte, fauna en flora onder woorden te brengen. Deze enorme natuur doet ons stil worden in devotie aan de Schepper van hemel en aarde.

Hier volgen nog een aantal technische informaties.

Wetenswaardigheden

Hoofdstad is Reykjavik en heeft plusminus 120.000 inwoners. IJsland heeft rond de 380.000 inwoners, die veelal van (oorspronkelijk) Noorse afkomst zijn.

De taal kent Patroniemen. Achternaam bestaat uit naam vader plus dot-tir of son (Ingrid Johanssendottir.)

Land van ijs

11% van IJsland bedekt met ijs. Er zijn 13 grotere gletsjers op IJsland. De grootste gletsjer is Vatnajökull (jökull betekent gletsjer), hij beslaat 8% van IJsland. Deze gletsjer is 8100 km² groot. Gemiddeld 400 meter dik. Elk jaar komt er 10m verse sneeuw bij. Door klimaatopwarming neemt hij wel in omvang af.

Land van vuur

Op IJsland zijn er zo'n 140 vulkanen. Circa 30 zijn actief. De laatste 200 jaar zijn er 11 van deze 30 vulkanen uitgebarsten. Er zijn veel geothermische gebieden.

Wat moet ik meer vertellen? De foto's die gepresenteerd werden spraken voor zich en wat ze verbeelden is niet na te vertellen. De gletsjers

die wij te zien kregen waren overweldigend. In de geisers worden temperaturen van wel 120 °C bereikt. Er wordt van binnen een enorme druk opgebouwd tot dat de “bom” barst en het water grote hoogten bereikt. De vulkanen zijn enorm groot en een werkende vulkaan kan veel hinder veroorzaken, o.a. voor het vlieg

verkeer. Het water van de watervallen

stort zich met oorverdovend en donderend geweld naar beneden. Vele soorten mos, in diverse tinten, werden ons getoond. Ook zagen wij veel vogels, met prachtige en kleurrijke vederkleden. Wij werden stil van de overweldigende natuur die IJsland te bieden heeft.

De voorzitter, Sylvia, bedankt Ger enthousiast voor deze prachtige middag en overhandigt hem een enveloppe met inhoud.

EINDE PCOB-Groningen

De voorzitter geeft in het kort weer wat het bestuur heeft bewogen om dit drastische besluit te nemen. Kort gezegd komt het er op neer dat er geen nieuwe bestuursleden te vinden zijn en dat de huidige bestuursleden statutair gedwongen zijn om af te treden.

WAT ER NOG IN HET VERSCHIET LIGT

Woensdag, 12 november a.s.

Peter Barthel zal die middag spreken over “kosmische verwondering”. De astrofysica is specifiek het deel van de astronomie dat de processen die zich afspelen in sterren probeert te verklaren met natuurkundige wetten, en meer in het algemeen de processen die in het heelal waarneembaar zijn probeert te verklaren. Een hele mond vol. Maar wees ervan overtuigd dat prof. Barthel ons op een begrijpelijke en rijk geïllustreerde wijze door deze materie zal begeleiden.

Woensdag, 17 december 2025, de kerstviering.

Een mooie middag, boordevol verrassingen.

Zet deze datums nu alvast in de agenda.

SLUITING

De voorzitter sluit deze wel heel bijzondere middag af met gebed en daarna wenst zij ons wel thuis en tot ziens.

Bert M. Tobi

Samenvoeging afdelingen Haren-Eelde e.o. met afdeling Groningen

In de vorige nieuwsbrief heb ik uiteengezet dat er voor een zelfstandige toekomst van de PCOB afd. Groningen geen perspectief meer is. In minder dan 10 jaar tijd is het ledenaantal gedaald van ongeveer 800 leden naar 180 leden op dit moment. Ook de invulling van de bestuursfuncties blijkt een onmogelijke taak te zijn.

Van de beide mogelijke opties, te weten opheffen van de afdeling of samenwerking met een naburige afdeling, heeft het bestuur voor de laatste optie gekozen. In de afgelopen maand heeft het bestuur contact gezocht met de PCOB afdeling Haren-Eelde e.o. Dit heeft ertoe geleid dat er een principebesluit is genomen om beide afdelingen samen te voegen tot één afdeling met meer dan 400 leden. Dat betekent dat de leden van beide afdelingen in één ledenadministratie worden ondergebracht en dat er één afdelingsbudget zal zijn corresponderend met het totaal aantal leden. Over de verdere uitwerking van deze samenvoeging zijn de gesprekken nog gaande. De bedoeling is ook dat ikzelf per 1 januari a.s. zal toetreden tot het bestuur van de nieuwe afdeling.

Deze ontwikkeling brengt met zich mee dat er met ingang van 2026 geen afzonderlijke leden- bijeenkomsten in Groningen zullen plaatsvinden. De bijeenkomsten van de nieuwe afdeling vinden plaats in 'Ons Centrum' aan de Kerkstraat 2b in Haren. Dit is te bereiken zowel met openbaar vervoer als per auto. In de omgeving van dit gebouw zijn voldoende (betaalde) parkeerfaciliteiten. Met openbaar vervoer is het gemakkelijk te bereiken vanaf het hoofdstation in Groningen met lijn 50 naar Assen. Vanaf de halte Raadhuisplein in Haren is het 300 meter (ca. 4 minuten) lopen naar 'Ons Centrum'. Via de nieuwsbrief zult u over de bijeenkomsten worden geïnformeerd.

Op de ledenbijeenkomsten van de afdeling Groningen op 12 november en van de afdeling Haren-Eelde e.o. op 19 november heb ik deze besluiten mogen toelichten.

Wij hopen u in het nieuwe jaar te mogen begroeten op de ledenmiddagen in Haren.

Henk Steegstra

Geschiedenis van de heksenvervolgingen in Nederland

Ryan Kloosterman

Tussen het jaar 1500 en 1700 vonden in Amerika en Europa veel heksenjachten plaats. De bekendste van al deze jachten zijn de Salem Witch Trials uit 1692, waarbij vijf vermeende heksen werden opgehangen. Hoewel er in andere Europese landen veel meer heksen vervolgd werden dan in het huidige Nederland, zijn er ook in Nederland naar schatting 250 heksen gedood.

In het gebied waar tegenwoordig Nederland ligt, zijn ruim twee eeuwen lang heksen verbrand: van 1472 tot en met 1674. Deze mensen, veelal vrouwen, werden gedood omdat ze magie zouden hebben gebruikt om anderen ziek te maken, of in sommige gevallen zelfs te vermoorden. Ze zouden aanbidders van de duivel zijn die allemaal op bezemstelen vlogen en 's nachts geheime bijeenkomsten zouden hebben.

Verschillende redenen voor beschuldigingen

Vaak waren het vrouwen met een kwetsbare positie die beschuldigd werden van hekserij, een enkele keer werd er een man van tovenarij beschuldigd. Arme, alleenstaande vrouwen zonder scholing waren vaak een makkelijk doelwit voor inquisiteurs die namens de kerk of de autoriteiten werkten, maar ook voor de gewone bevolking. Dat wil echter niet zeggen dat alle mensen die van hekserij werden beschuldigd een oude pokdalige vrouw waren zoals die vaak in tekenfilms wordt weergegeven. Zo werd in 1595 in Utrecht Hendrikje Folkerts wegens hekserij terechtgesteld. Ze was op dat moment slechts zeven-tien jaar oud.

Beschuldigingen hingen vaak samen met lokaal onheil. In 1638 werd de Alkmaarse Guyert Jacobs door haar burens van hekserij beschuldigd omdat het de burens steeds maar niet lukte om boter te maken. Plotse-linge ziektes waren ook een veelvoorkomende aanleiding voor een beschuldiging. Ook werden mensen met (geestelijke) handicaps regelmatig beschuldigd. In enkele gevallen kon ook een ogenschijnlijk onschuldig goocheltrucje tot een beschuldiging leiden, geregeld met een dodelijke afloop.

Beschuldigingen moesten formeel worden aangegeven

Voordat er een proces op gang kwam, moest er wel een formele beschuldiging worden gedaan. In moderne termen: iemand moest daadwerkelijk aangifte doen bij de autoriteiten. Dat kon soms een uitweg

bieden voor de beschuldigde. Zo ontliet Guyert Jacobs een vervolging doordat ze zelf naar de notaris stapte, met het verzoek om de beschuldiging van haar burens formeel te maken. Toen de notaris bij de burens van Guyert langsging om het verhaal formeel op te tekenen, krabbelden die terug. In de notariële aktes die van de zaak bewaard zijn gebleven, staat dat de burens verklaarden

dat zij slechts hadden gevraagd of Guyert een heks was. Van een beschuldiging was dus geen sprake en dus werd er niet tot vervolging overgegaan.

Maar als dat wel gebeurde, kon het slecht uitpakken voor de beschuldigde. Om tot een veroordeling te komen was wel een officiële bekentenis van de beschuldigde nodig en regelmatig werd zo'n bekentenis door marteling verkregen. Bij die martelingen speelde het beruchte boek de 'Heksenhamer' in Nederland, in tegenstelling tot in veel andere landen in Europa, een veel minder grote rol. Dat maakte de martelingen voor de slachtoffers echter niet minder verschrikkelijk. De vaak al kwetsbare mensen, bezweken snel onder de martelpraktijken en gaven allerlei zaken die hen in de mond werden gelegd toe en noemden meer dan eens ook de namen van anderen. Zo konden processen snel uit de hand lopen. Dochters verklaarden onder marteling vaak dat hun moeder hen de hekserij had aangeleerd, waarna die ook vervolgd werd.

Testen of iemand een heks was

Wie een heks was en wie niet kon op verschillende manieren getest worden. Zo was een populaire manier om een vermeende heks geboeid met een zwaar gewicht de rivier in te gooien. Kon ze vrij komen, dan moest dit met magie gebeurd zijn en was het dus een heks. Verdronk de vermeende heks, dan wist het dorp dat de vrouw onschuldig was. Het feit dat ze hierbij om het leven kwam was van ondergeschikt belang.

Een andere populaire manier was om iemand te wegen op de heksenwaag. Dit was een grote weegschaal, waarmee vermeende heksen hun gewicht konden aantonen. Heksen zouden volgens de verhalen namelijk heel licht zijn, vandaar dat ze op bezems konden vliegen, dus als een vrouw het gewicht van een ‘gewoon’ mens had was ze onschuldig. In de meeste gevallen werden deze weegschalen zo gemanipuleerd dat iemand die er op stond automatisch heel licht leek, en dus werd aangewezen als heks. Toch was dit niet altijd zo. De beroemde Heksenwaag in Oudewater was in 1545 door keizer Karel V aangewezen als betrouwbare heksenwaag, als enige in Europa. Dat gaf mensen ook de kans om aan vervolging te ontkomen en mensen vanuit heel Europa lieten zich in Oudewater wegen om met een ‘niet-heks-verklaring’ veilig huiswaarts te keren.

Begin heksenjachten in Nederland

De eerste bekende heksenverbranding in het huidige Nederland vond plaats in 1472. Aleyd, de huishoudster van de pastoor in het Gelderse Almen, stond voor de rechtbank voor vermeend hekserij. De gevangene, die in Zutphen werd vastgehouden, weigerde te bekennen dat ze met de duivel zou samenspannen. Toch werd Aleyd veroordeeld en als heks bestempeld en niet veel later werd ze levend verbrand.

Grootste heksenverbranding in Roermond

In de jaren die volgden, werd af en toe een enkeling veroordeeld voor hekserij. De grootste heksenjachten in het huidige Nederland vonden pas 141 jaar later plaats, in 1613, in Roermond. Hier waren in de eeuw ervoor al eerder processen tegen heksen geweest, maar geen enkele

was zo grootschalig als die in 1613. Veel mensen werden verdacht van een pact met de duivel en van het gebruiken van duistere magie. In de stad woonden veel contrareformatische burgers, die een sterke aversie hadden tegen duistere magie. Zij beschuldigden mensen snel van deze praktijken. Na een reeks oneerlijke rechtsprocessen werden 64 vermeende heksen ter dood veroordeeld door middel van verbranding. Deze veroordeelden zijn in een tijdsspanne van een maand verbrand, waarbij er twee vermeende heksen per dag de dood vonden.

Einde aan heksenjachten in Nederland

Het laatste Nederlandse slachtoffer van de heksenvervolgingen overleed in 1674, 202 jaar nadat de eerste heks verbrand was. Entgen Luyten uit Limbricht zou onder andere een meisje ziek en kreupel hebben gemaakt en de kastelein Gort van Neusz hebben omgebracht. Verder waren er nog enkele kleinere incidenten, zoals het sterven van een aantal koeien en paarden in het dorp, waar Entgen Luyten de schuld van kreeg.

Entgen weigerde toe te geven dat ze magie had gebruikt. Na een maandenlang proces, waarbij ze continu opgesloten zat, raakte ze zowel mentaal als fysiek uitgeput. Op 9 oktober 1674 werd ze dood aangetroffen in haar cel, hangend aan een strop van blauw linnen. Een lijkschouwer trok de conclusie dat Entgen geen zelfmoord had gepleegd, maar door iemand gewurgd was. De leider van het proces tegen Entgen gaf echter aan dat zij zelfmoord had gepleegd, om zo onder verdere martelingen uit te komen. De rechtbank ging hierin mee en Entgen werd begraven onder een galg.

Herdenking van de heksenvervolgingen

Tegenwoordig worden heksenjachten steeds vaker gelinkt aan vrouwenhaat en genderongelijkheid. Over heksen wordt vaak humoristisch gedaan, ondanks dat hier serieuze thema's mee gepaard gaan. De geschiedenis van vrouwenhaat en femicide wordt daarom tegenwoordig steeds vaker belicht, op bijvoorbeeld middelbare scholen. In 2025 of 2026 komt er in Roermond, de stad waar de meeste heksen zijn vermoord, een monument ter herdenking van de slachtoffers van de heksenvervolgingen. Het monument, gemaakt door de Stichting Nationaal Heksenmonument, moet een volgende stap worden in de bewustwording en educatie over de geschiedenis van vrouwenhaat.

Bron: <https://isgeschiedenis.nl/nieuws/geschiedenis-van-de-heksenvervolgingen-in-nederland>

Mijn naam is Lugus ik woon hier in Efratha, een klein dorpje tegenover Bethlehem. Mijn vader heeft daar een zeer goed lopende smederij. Wij zijn gespecialiseerd in het vervaardigen van ploegen en zeisen. Nu zeg ik dat wel we maar momenteel werk ik niet bij vader. Ik ben voor 6 maanden herder; dat is voor een door het Sanhedrin opgelegde werkstraf, voor een vervelend incident op de smederij.

Op een gegeven moment, het vuur was zeer heet, het te bewerken ijzer had ik uit het vuur gehaald en met een bekende hamer werd daar vorm aangegeven. Helaas de kop vloog er af en kwam op een schouder terecht van een van vaders knechten. Deze heeft dat bij het Sanhedrin aangeklaagd en ik heb dus een werkstraf van 6 maanden.

En dan wordt het herder zijn. Dan zit je in een gezelschap van niet een dergelijk prettige groep mannen die allemaal wat op hun kerfstok hebben. Agressieve bedelaars, een tollenaar die de boel geflest heeft. Het is 24 uur werken, op de schapen passen en soms met gevaar voor eigen leven. Ik heb al een keer een wolf die een lam wou pakken met mijn herdersstaf te lijf moeten gaan. Beangstigend. Dat is goed afgelopen. Maar wat wij vannacht hebben meegemaakt, niet te geloven!

We kunnen gelukkig af en toe bij toe beurt de ogen even dicht doen, maar opeens een geweldig licht aan de hemel, onbeschrijfelijk. Het wemelde van, na later bleek, ontelbaar veel engelen die door de lucht zweefden. We waren met stomheid geslagen. En ze zongen een lied:

‘Ere zij God in den hoge, en vrede op aarde bij mensen des welbehagen.’ Een engel sprak ons persoonlijk aan met de woorden : *‘De de Heiland is geboren, een kind in doeken gewikkeld, liggende in een kribbe.’*

Toen het weer donker was geworden en wij onze spraak terug gekregen hadden, zijn we gezamenlijk op zoek gegaan. De schapen achter gelaten. Nou ja, ’s nachts in Bethlehem zie je al gauw waar ergens een vuurtje brand het geeft warmte en licht en jawel gevonden. Zeer eenvoudige jonge mensen met een wel heel bijzondere baby. En u begrijpt waar het hart vol van is daar stroomt de mond van over. Ze hebben het geweten daar in Bethlehem; iedereen die we tegen kwamen hebben we verslag gedaan. Maar helaas weinig gehoor. Herders, jongens met een luchtje, die zouden engelen hebben gezien en gesproken? Kom nou!

En nu ben ik hier om het u te vertellen, het is echt gebeurd. Geloof me!

Over een maand mag ik weer naar de smederij ik heb er zin in. Ik ben door deze gebeurtenis wel een ander mens geworden.

Eigenlijk al die stoere, ruige herders, dat er engelen bij óns kwamen! Niet in de tempel en niet bij keizer Augustus, maar bij óns! Dat heeft mij, ja ons allemaal, diep geraakt. We gaan anders leven met Christus in ons hart. En als u straks ook weer hier vandaan gaat, zeg het tegen iedereen die u tegen komt; We hebben een herder gezien en gesproken. Hij heeft engelen horen zingen die hem hebben verteld: *‘De Christus is geboren.’*

Zegt het voort! – Zegt het voort!

K.J. de Poel, Groningen.

Andere wegen in het Nieuwe Jaar 2026.....

1. Ook al gaan wij andere wegen,
eens zien wij elkander weer terug.
‘k Wens je veel zegen, zon en ook regen,
en de wind steeds stevig in de rug!
2. ‘k Wens je een weg met bermen vol bloemen
en een ster die twinkelt in de nacht;
voor als het koud is, warme gedachten
en een kind dat teder naar je lacht.
3. ‘k Wens voor je hoofd een heerlijk zacht kussen,
kleren, schoenen en je dagelijks brood;
‘k Wens je ook vrienden die met je meegaan
en je ondersteunen in de nood.
4. Tot onze wegen zich weer kruisen,
bid ik God dat Hij jou niet verlaat;
moge Hij jou voor onheil bewaren,
overal waarheen je weg ook gaat.

Amen

Ingezonden door : Arend Schoenmaker.

De kat van Johannes (een eigentijds kerstverhaal)

Vanachter het woonkamerraam ziet Daan een overdaad aan lichtgeven- de sterren en opgetuigde kerstbomen in de met sneeuw bedekte straat. Al dat licht zou de donkerte van de avond moeten verzachten, maar voor Daan benadrukt het alleen de leegte, die hem nu al maanden ge- vangenhoudt. Hij trekt de overgordijnen dicht om zich van de buiten- wereld af te sluiten, maar in het midden komen de gordijnen net niet bij elkaar. Toen Meike en hij hier kwamen wonen, had ze het zo erg gevonden dat ze een fout had gemaakt met opmeten. Later had hij er nog vaak plagerig grappen over gemaakt. Hij houdt de zoom tussen zijn vingers en voelt aan de fluwelen stof, die je altijd dezelfde kant op moet strijken, om kleurverschillen te voorkomen.

Net als hij de gordijnen los wil laten om de avond geruisloos voorbij te laten gaan, ziet hij een figuur in de straat. In het licht van de lantaarn- paal staat een oude man, midden op de witte klinkerweg, met zijn han- den stevig om de handvaten van zijn rollator geklemd. Hij probeert het wagentje tegen de ruwe sneeuw in te duwen. De man loopt op pantof- fels, van die ouderwetse grijze instappers met een ruit- patroontje erop. Daarboven draagt hij een pantalon met een lichtblauwe gebreide trui. Geen jas, ook al is het zo koud dat de ijskristallen tegen de ruiten groeien.

Die man moet in de war zijn, dementerend misschien, want wat doet hij hier anders op deze doodlopende weg? Hier komen bijna nooit mensen en zeker niet op kerstavond. Daan schuift het gordijn weer een beetje open, zodat hij beter kan kijken naar de man die de rollator weer in beweging krijgt en erachteraan hobbelt. Hij kijkt zoekend om zich heen, opent zijn mond en vormt er woorden mee. Steeds hetzelfde woord lijkt het, maar Daan kan het vanuit huis niet horen. Hij ver- schuilt zich achter het gordijn en gluurt naar de man, die een stukje verder opnieuw stil blijft staan. Hij legt zijn hand tegen zijn bovenlip en roept nu luider:

‘Christine!’

Hoort hij dat goed? Zoekt de man iemand? Daan haast zich naar de voordeur, morrelt wat aan het slot en trekt hem open. De kou blaast in zijn gezicht en hij slaat zijn armen om zijn lijf.

‘Meneer!’ roept hij.

De man kijkt op en loopt in zijn richting.

Daan wenkt de man, ten teken dat hij binnen mag komen, weg uit de kou die hem grauw in het gezicht slaat, met grove vlokken en al, maar het duurt lang eer de man bij zijn stoepje is, zo traag loopt hij.

Aan het begin van het tuinpad blijft hij staan. ‘Ik ben mijn kat kwijt,’ zegt hij. ‘Uw kat?’ Daan probeert niet onaardig te zijn, maar hij hoort zelf hoe snerend zijn stem klinkt. Een vermiste kat, een verwarde oude man. Heeft hij weer.

‘Komt u maar even binnen, dan zal ik kijken of ik iets warmes heb,’ roept hij, op een toon die hij tegen een kind uit zijn klas zou kunnen aanslaan als het een verkeerde keuze maakt, maar de man blijft staan waar hij staat, niet van plan het tuinpad op te lopen. Daan heeft het klinkerpad zelf gelegd, ook al is hij hartstikke onhandig. Meike was er dik tevreden over geweest en hij had haar na hun bruiloft vanaf de weg over het pad tot voorbij de drempel gedragen. Nu zijn de klinkers door het dikke pak sneeuw bijna niet meer te onderscheiden van daar waar de tuin begint.

‘Je denkt zeker dat ik dement ben of niet?’ vraagt de man. Hij heft zijn hoofd een stukje op. Daan zucht. ‘Omdat u zich daarnaar gedraagt,’ mompelt hij, terwijl hij zijn schoenen aantrekt, want hij heeft allang in de gaten dat die ouwe daar zal blijven staan of weer in zijn eentje de avond in trekt en wie weet wat kan overkomen. ‘In mijn bovenkamer is alles op orde, ik ben alleen mijn kat kwijt,’ zegt de man.

‘Hier is geen kat,’ zegt Daan. Hij trekt zijn jas aan en kijkt naar de man, die eruit ziet als een zielig figuur uit een romantische komedie, waar Meike graag naar keek, en hij begint zomaar te vermoeden dat hij nu de held in het verhaal moet worden. De kattenredder of zoiets, alsof hij niets beters te doen heeft. Wat nog waar is ook. ‘Zou u niet naar huis gaan, om een jas aan te trekken?’ vraagt hij.

‘Ik moet mijn kat vinden,’ zegt de man en hij begint zich al om te draaien, zijn schouders voorovergebogen, zijn blote nek naar de hemel die er genadeloos natte vlokken in stort. ‘Wacht!’ Daan grist twee sjaals van de kapstok en rent naar buiten. ‘Hier.’ Hij geeft zijn sjaal aan de man, waarna hij Meikes groene sjaal om zijn eigen hals wik- kelt en er even aan ruikt om haar geur op te snuiven, maar

uit alles is haar geur verdwenen, zoals zij is verdwenen. Ongeluk noemden ze het.

‘Mijn schoenen zullen u wel niet passen,’ zegt hij. ‘Dus u zult het op uw pantoffels moeten doen, als u zo nodig die kat moet zoeken.’ Hij loopt achter de man aan de stoep op.

‘Wat is het signalement?’ vraagt hij. ‘Wat?’

‘Van dat beest.’

‘Oh natuurlijk. Christine heet ze trouwens.’

‘Dat meende ik al te horen.’

‘Ze is groot, dik, rood en heeft heel veel pluishaar,’ zegt de man.

‘Nou, zoeken dan maar.’ Daan zucht en steekt zijn handen in zijn zakken. Ondanks dat hij de winter- avond en het licht van alle kerstbomen wil buiten- sluiten, kan hij niet ontkennen dat de frisse lucht aangenaam is, dat het fijn is om even op pad te zijn, want hij is de laatste maanden slechts een paar keer van zijn huis naar de supermarkt gelopen en verder is hij binnengebleven, om confrontaties te voorkomen, met de school, met het kruispunt, met goedbedoelde vragen, met alles wat mensen willen geven, zoals medelijden, fruitmanden en ovenschotels.

‘Moet jij niet kerst vieren of iets dergelijks?’ vraagt de oude man. Het leven staat in zijn huid gegrift, zijn ogen lijken vertroebeld en gaan schuil achter dikke brillenglazen.

‘Ik kwam een oude man op pantoffels tegen,’ zegt Daan.

‘Omdat je alleen bent.’

‘Omdat de meeste mensen die dementeren dat zelf niet in de gaten hebben,’ zegt Daan en dan grijnst de oude man.

‘Ik ben Johannes,’ zegt hij en hij steekt zijn hand uit en Daan schudt hem.

‘Daan,’ zegt hij en ze lopen de straat door, totdat ze aan het einde moeten kiezen welke kant ze opgaan.

‘Waar zou Christine kunnen zijn?’ vraagt Daan. ‘Geen flauw idee,’ zegt Johannes. ‘Weet u niet waar ze meestal rondloopt? Katten blijven toch in hun eigen territorium?’ ‘Dat is het nu juist. Christine is een binnenkat. Ze is nooit buiten geweest en moet ontsnapt zijn toen ik de achterdeur even open heb laten staan.’ Johannes besluit rechtsaf te

gaan en Daan loopt met hem mee, al wil hij alles behalve die kant op. Zijn passen vertragen als vanzelf.

‘We hebben dus geen flauw benul waar Christine kan zijn,’ zegt hij en hij stopt.

‘Dat zeg je goed,’ zegt Johannes. Hij blijft stug met de rollator door de sneeuw klieven.

‘Wat doen we hier dan? Laten we teruggaan,’ zegt Daan.

‘Als we teruggaan vinden we haar nooit.’

‘Naar links dan?’ Daan wil zich al omdraaien. ‘Wat heb je opeens?’ vraagt Johannes en zijn stem klinkt nors. Hij blijft staan en kijkt Daan aan, zijn borstelige wenkbrauwen helemaal opgetrokken. Ineens heeft Daan het koud. Hij rilt. ‘De school,’ zegt hij. ‘Ik werkte... ik werk op die school.’ Hij knikt naar het gebouw een stukje verderop. Hij vertelt niet dat Meike er ook werkte en dat ze elkaar daar negen jaar geleden ontmoet hadden. Hij was net zevenentwintig geworden en zij kwam als stagiaire in zijn klas, een spring-in-’t-veld met een grote mond en lange donkerblonde krullen, die zelfs als ze stilstond nog over haar schouders dansten.

‘Confrontaties moet je aangaan,’ zegt Johannes en hij zet de pas er weer in, sloffend door de sneeuw, die allang door de stof van zijn pantoffels gedrongen moet zijn. Daan volgt hem aarzelend en negeert het bonken van zijn hart. Hij moet zich niet zo aanstellen. Het gebouw is immers slechts een omhulsel. Een grote kerstboom verlicht het pand. Als ze erlangs lopen kijkt hij naar de donkerblauwe raamkozijnen en de raamschilderingen die feest uitstralen, zelfs in het lokaal van Meike. Een omhulsel van herinneringen, alleen maar goede herinneringen en toch...

‘Christine!’ roep Johannes. Hij laat zijn rollator even los en zet zijn beide handen als een koker om zijn mond en roept opnieuw, maar zijn stem reikt niet zo ver. ‘Christine,’ schreeuwt Daan de avond in. Het is fijn om zo hard te schreeuwen en hij doet het nog eens. ‘Christine!’ Zou een kat eigenlijk wel reageren op zijn naam? Er komt in ieder geval nog geen rood beest met pluishaar tevoorschijn.

‘Waarom Christine?’ vraagt Daan nadat het even stil is geweest. ‘Dat is toch geen naam voor een kat?’

‘Naar mijn vrouw,’ zegt Johannes.

‘Uw vrouw?’

‘Na haar dood kwam mijn dochter met een kat aanzetten en ik was meteen verkocht. Ze heeft diezelfde grote ernstige ogen en weet je waar ze als eerste ging zitten?’ Hij kijkt Daan aan. ‘Op Christines luie stoel. De stoel waarin ze stierf, maar waarin ze nog veel meer tijd heeft doorgebracht toen ze leefde.’

‘U hebt uw kat naar uw overleden vrouw genoemd?’ vraagt Daan.

‘Niet naar mijn overleden vrouw, maar naar mijn vrouw,’ verbetert Johannes hem.

‘Alsnog is het van de zotte.’ Daan schopt door de sneeuw die als droge poeder opstuift en weer neervalt.

‘Als ik haar maar niet kwijt ben,’ zegt Johannes en hij begint plotse-ling weer te lopen.

‘Rustig aan,’ zegt Daan, ‘zo bedoelde ik het niet.’ Maar Johannes blijft stevig doorlopen, voorovergebogen, alsof zijn rollator het leven zelf is, dat hij koste wat het kost voor zich uit wil schuiven. Af en toe slipt hij, maar steeds grijpt hij de zwarte handvaten weer vast en stuurt het kar-retje over het ongelijke wegdek.

‘Laten we deze weg nemen,’ zegt Daan en hij legt zijn arm op de oude gerimpelde hand van Johannes, zodat ze rechtsaf zullen slaan, terug naar Daans huis, maar Johannes loopt stug door, alsof hij voelt dat Daan niet met hem begaan is, maar enkel naar rechts wil omdat hij niet langs het kruispunt wil. De school gaat dan nog, maar het kruispunt, daar ziet hij haar ondanks de hopen sneeuw aan de kant van de weg zo weer voor zich. Een film van hoe het gebeurd moet zijn, die hij steeds opnieuw afspeelt in zijn hoofd. Hoe ze daar fietst, het stapeltje biblio-theekboeken onder haar snelbinders, nog even snel naar de bieb voor het eten. Hij ziet vooral de boeken voor zich, hoe ze uiteengescheurd worden en in stukken over de weg verspreid liggen, enkele bladzijden wapperend in de wind.

Op het kruispunt staat Johannes stil en Daan is enkele meters daarvoor al stil blijven staan. Ze zwijgen, terwijl de sneeuw gelijkmatig neer-daalt, oneindig doorgaat met vallen en Daan stelt zich voor dat Meike vanuit de hemel met de vlokken meevalt. Het gestage ervan zal aange-naam zijn en zij zal landen in de zachte sneeuw. Het wegdek is niet

ruw en hard, maar vriendelijk en zal als een matras haar lichaam opvangen en het is aangenaam licht, zonder pijn.

‘Ik heb het verrekte koud,’ klinkt het naast hem. Hij kijkt opzij naar Johannes, die staat te rillen. Hij oogt ineens ontredderd.

‘Wat doe ik hier?’ vraagt hij. Hij kijkt naar Daan op. ‘Uw kat,’ zegt Daan.

‘Christine?’

‘U was haar aan het zoeken.’ ‘En mijn voeten dan, moeten die er soms afvriezen? Christine zou het nooit goedvinden dat ik met mijn goede pantoffels zo buiten loop te banjeren.’

‘Laten we verder zoeken,’ zegt Daan.

‘Christine is dood,’ zegt Johannes. Hij trekt met zijn mond. ‘Uw kat,’ zegt Daan. ‘Christine, uw kat. Ze is ergens buiten, we zoeken haar.’

‘Christine is een binnenkat. Ik weet niet wat jij je allemaal in het hoofd haalt, maar ik wil naar huis, het is stervenskoud.’ Johannes veegt sneeuw uit zijn grijze haren en haalt zijn hand onder zijn neus door en snuift.

Daan duwt samen met Johannes de rollator door een hoop sneeuw die van de weg is geveegd en op de stoep terecht is gekomen. ‘Weet u nog waar u woont?’ vraagt hij. ‘Natuurlijk! Denk je soms dat ik dement ben?’ Johannes geeft een ruk aan de rollator.

‘Nee hoor, met uw bovenkamer is alles in orde,’ zegt Daan en hij legt zijn hand op Johannes’ schouder, zodat de man kalmeert en hij hem kan opvangen als dat nodig is. Schuifelend lopen ze langs huizen, waar licht brandt in de woonkamers en waar mensen samenzitten en eten of lachen of spelen of achter gesloten gordijnen de liefde vieren, terwijl het lichtsnoer in de kerstboom de kerstballen doet fonkelen.

‘Hier is het,’ zegt Johannes en hij loopt de oprit van een kleine vrijstaande woning op. Daan gaat hem achterna, over het pad naast de schuur naar de achterkant van het huis. Bij de deur zoekt Johannes met zijn hand in zijn broekzak en haalt er een sleutelbos uit. Met trillende handen steekt hij de sleutel in het slot.

Binnen gaat Johannes in zijn stoel zitten en trekt eerst zijn pantoffels en daarna zijn sokken uit. Daan legt ze op de verwarming onder het raam. Vervolgens doet Johannes de sjaal af en trekt zijn natte trui uit

en ook die hangt Daan te drogen. De oude man begraaft zijn wit weggetrokken voeten in het hoogpolige vloerkleed en slaat de deken, die Daan hem geeft, om zijn schouders. Hij zucht en sluit zijn ogen, hij laat zijn hoofd in de hoge rugleuning van de fauteuil zakken.

Daan gaat tegenover hem op een smalle stoffen bank zitten en legt zijn jas naast zich op de zitting. De groene sjaal laat hij om zijn hals hangen en terwijl hij aan de groene wollen franjes plukt, kijkt hij naar het kleine kerstboompje dat naast hem op een bijzettafeltje staat. Er hangen kleine rode kerstballen en een zilverkleurige slinger in. Een lichtjesnoer is er onhandig omheen gedraaid, de sticker met de barcode zit er nog aan. Daan stopt de stekker in het stop-contact, waarna het boompje warm licht verspreidt. Het licht heeft toch iets aangenaams. Johannes opent zijn ogen en kijkt ernaar.

Op dat moment schiet vanachter Johannes' stoel iets tevoorschijn, schrijlings langs zijn blote voeten, die nog steeds begraven liggen in het tapijt. Het is de kat. Nieuwsgierig richt ze haar kopje met de grote ernstige ogen op Daan, haar dikke pluizen staart in de lucht. Voorzichtig komt ze dichterbij en streelt eerst met haar kop en daarna met haar rode lijf langs zijn been. Dan springt ze op de bank, op zijn jas, vervolgens op zijn knie en hij kan niets anders dan zijn hand op haar kop leggen en haar zachtjes aaien, waarna ze haar ogen dichtknijpt en spint. Ze voelt warm en zacht onder zijn handen. Hij aait haar rug, haar kop en kriebelt onder haar kin en het dier krult zich op en legt haar kop tegen zijn hand. Hij denkt aan Meike, de uitbundigheid waarmee ze de kinderen les gaf, haar schaterlach als ze samen naar een van haar favoriete films keken, haar warmte als ze tegen hem aan lag. Zomaar kan hij haar weer voelen.

‘Ze is er nog,’ zegt Johannes en hij glimlacht. Daan zwijgt even en kijkt naar de oude man. ‘Ja, ze is er nog,’ zegt hij.

Dit verhaal is te vinden in het boek: Buiten Sneeuw Het - Kerstverhalen, Marlies Medema en anderen, Kok Boekencentrum, 224 blz, €18,99

Bron: <https://www.eo.nl/artikel/gratis-kerstverhaal>

Deze foto is gemaakt door: Sylvia Oosterhuis

*Het bestuur van de
ANBO-PCOB afdeling
Groningen, wenst al haar
leden hele gezegende
kerstdagen, een goede
jaarwisseling en Gods rij-
ke zegen voor 2026 toe!*

GEFELICITEERD

De oplossing van de puzzel in de
nieuwsbrief van oktober/november was:

ZIJ DIE GELOVEN HAASTEN ZEKER NIET

Iedereen hartelijk dank voor de goede oplossingen.

Prijsjes zijn er deze keer voor:

Mw. J.E. de Boer-Dallinga

Mw. Sietske Witterholt-Wierstra

*Hartelijk dank aan Arend Schoenmaker, lid van onze afdeling,
voor zijn gewaardeerde inzet bij het samenstellen van de twee-
maandelijksse puzzel, het Genesis-dieet en Computer Vragende
Wijs, voor de nieuwsbrief. Zijn bijdrage is zeer op prijs gesteld
door de leden en droeg bij aan het plezier van het lezen van de
nieuwsbrief.*

Het Nationaal Ouderenfonds

Het Nationaal Ouderenfonds verbindt ouderen met elkaar én de maatschappij. We wachten niet en gaan voorop in de strijd tegen eenzaamheid. Met als doel: geen een oudere hoeft zich meer eenzaam te voelen. We zorgen voor betekenisvolle ontmoetingen, voor sociaal contact vandaag en een sterk netwerk voor morgen. Doe mee en word ook doener, gever, verbinder.

Schrijf je in voor de nieuwsbrief en ontvang als eerste het laatste nieuws, leuke aanbiedingen en waardevolle tips van het Ouderenfonds in je mailbox (6-wekelijks)

Bovenstaande tekst heb ik gekopieerd van de website van het Nationaal Ouderenfonds, evenals de missie en doelstelling: het Ouderenfonds zet zich als enige **goede doel** actief in voor kwetsbare ouderen in Nederland. Het helpen van ouderen in Nederland voor wie onvoldoende zorg en aandacht is vanuit de maatschappij en daardoor de kwaliteit van leven van deze groep bevorderen:

Kerngebieden

- Bestrijden eenzaamheid
- Bestrijden van armoede
- Vergroten van veiligheid
- Bevorderen van een goede zorg

Bevorderen van een gezonde oude dag

Ook ziet het Ouderenfonds zichzelf als organisatie met een signaalfunctie en start daarom regelmatig campagnes om bewustwording bij het publiek te creëren voor de problemen waar ouderen mee kampen.

Het Ouderenfonds is ontstaan in 1953, oorspronkelijk opgericht als de Stichting Comité voor de Zomerpostzegels. In 1935 werd de minister van Binnenlandse Zaken bij Koninklijk Besluit gemachtigd om jaarlijks bijzondere postzegels met een bijslag uit te brengen. In dat jaar verscheen al meteen de eerste serie Zomerpostzegels. De bijslag op de Zomerpostzegels werd aangewend voor sociale en culturele doelen. In 1953 werd de rol van de overheid overgenomen door de Stichting Comité voor de Zomerzegels. Vanaf 1992 werd de opbrengst van de

Zomerpostzegels besteed aan projecten voor ouderen in Nederland. **Zomerpostzegels** of kortweg **zomerzegels** was in Nederland een jaarlijkse uitgifte van een serie bijzondere postzegels met een toeslag die bestemd is voor "sociaal en cultureel werk". Later ging de toeslag naar organisaties voor ouderenwerk. Hierdoor kregen de zegels tevens de bijnaam *Ouderenzegels*.

Zomerzegels 1954

De eerste serie zomerzegels werd in 1935 uitgegeven. Daarna werd elk jaar een serie zomerzegels uitgegeven, met uitzondering van de periode 1942-1946. Vanaf 2011 werd besloten géén Zomerpostzegels meer uit te geven. De stichting Nationaal Ouderenfonds is sindsdien ook andere inkomstenbronnen gaan aanboren, om naast het subsidiëren van projecten van derden ook zelf projecten en diensten te kunnen initiëren voor kwetsbare ouderen. Daarnaast ontvangen ze nu ook op vele andere manieren steun voor hun werk.

Gaat u eens kijken op de website van het Nationaal Ouderenfonds (<https://ouderenfonds.nl>) en abonneer u op de gratis nieuwsbrief.

Sylvia Oosterhuis

Zomaar even een berichtje!

*Als ik de dingen niet meer weet
Als ik de namen niet meer ken
En wat ik weet, meteen weer vergeet.
Zodra ik onherkenbaar ben
Begin dan met een oud lied
Dan ... zing ik.. mee en aarzel niet.*

Ingezonden door: Sietske Witterholt

Beknopt verslag van de laatste normale ledenbijeenkomst van de PCOB afdeling Groningen op woensdag 12 november 2025 in de Menzozaal van de Doopsgezinde kerk aan de Oude Boteringestraat 33 te Groningen.

OPENING

Sylvia, de voorzitter, heet allen van harte welkom en is blij met de goede opkomst.

De spreker van deze middag, prof. dr. Peter Barthel wordt welkom geheten.

Daarna leest Sylvia ons haar inleiding voor met het thema “HOOP”.

Hoop is het als geloof en liefde een essentieel onderdeel van ons christelijk leven zijn. Zonder **hoop** is het moeilijk om het geloof en de liefde vast te houden. In Hebréeën 6:19 wordt **hoop** vergeleken met een anker dat mensen een vast oriëntatiepunt voor en in hun leven biedt, zeg maar: iets waarmee je stevig blijft liggen in onrustig water.

Hoop helpt ons om erop te blijven vertrouwen dat we door Jezus gered en door God geliefd zijn. In de Bijbel lezen we ook nog over een ander, fundamenteeler soort **hoop**: de **hoop** dat ondanks alles wat ons overkomt, ons leven niet uit Gods hand valt. Ik ontkom er in ieder geval niet aan om mij hoopvol te voelen, er is leven na de dood.

Hoop gaat samen met de verwachting dat het aardse leven niet ophoudt, maar dat er meer is. De dood en de opstanding van Jezus geven **hoop** dat wij zelf ook uit de dood zullen opstaan.

Hoop, een woord van vier letters, maar wat een inhoud.

Daarna gaat onze voorzitter ons voor in gebed.

Onze penningmeester, Henk Steegstra vertelt ons dat hij met Sylvia overleg heeft gehad met het bestuur van de afdeling Haren-Eelde. Uiteindelijk is besloten dat onze afdeling Groningen samengaat met de afdeling Haren-Eelde. De afdeling zal per 1 januari 2026 heten “ANBO/PCOB, afdeling Haren-Groningen-Eelde”.

De ledenbijeenkomsten zijn eenmaal per maand en worden gehouden in “Ons Centrum”, Kerkstraat 2b, 9751 BC Haren. Tel. 050-537 04 14 Er stopt een bus in Haren. Vanaf het Hoofdstation Groningen met lijn 50 naar Assen. U kunt uitstappen bij de halte Raadhuisplein te Haren. Vandaar is het 250 meter (3 minuten) lopen naar 'Ons Centrum'.

Hierna is het woord aan Peter.

Maar eerst twee opmerkingen van mij, als schrijver van dit verslag: “Laten wij elkaar de ruimte geven om te denken en spreken vanuit

onze eigen visie. En met open vizier te luisteren naar anders denken. Dan is dit een leerzame middag geweest.”

Het is voor mij ondoenlijk om een woordelijk verslag te maken. Ik zal me beperken tot enkele kanttekeningen.

"Kosmische verwondering"

De kosmos - in al zijn facetten, van groot tot klein - roept nieuwgierigheid, fascinatie en verwondering op. Die verwondering vraagt op haar beurt om een respons, een opstelling in deze wereld. Spreker Peter Barthel is hoogleraar sterrenkunde aan de Rijksuniversiteit Groningen, en schrijver van het boekje "Professor, bestaat God?" Hij ziet wetenschap, kunst en religie ("het ware, het schone, en het goede") als pijlers van de wereldbeschouwing en als essentiële elementen van de eerdergenoemde opstelling. "

Peter is onze reisleader en neemt ons naar "sterren, plasneten en exoplaneten" en na de pauze gaat het over "Onze rol in de kosmos."

Peter laat ons foto's zien van het heelal. We zien sterren, planeten, exoplaneten. We zien het "steelpannetje", de Grote Beer. We kijken naar de planeten Jupiter, Maan, Mars, Venus en vele andere. We kijken naar de Melkweg, met zijn miljarden sterren. Er zijn ook melkwegstelsel die wij met het blote oog niet kunnen zien. Die staan tig-lichtjaren bij ons vandaan. Een lichtjaar is een afstandsmaat. Het is dus geen tijd-eenheid, maar een lengtemaat die gebruikt wordt om de enorme afstanden in het heelal te meten. Eén lichtjaar is precies , 9.460.730.472.580.800 meter afgerond 9,460 biljoen kilometer.

De aarde draait éénmaal per jaar om de zon. Saturnus doet er ongeveer 29,5 aardjaren over om een rondje om de zon te draaien. Deze lange omlooptijd heeft te maken met de grote afstand van Saturnus tot de zon.

De afstand van de aarde naar de zon is ca. 150 miljoen kilometer. Die afstand kan variëren tussen de 147 en 152 miljoen kilometer. Waar praten we over. Wij kunnen dat amper voorstellen. Maar het is gigantisch.

Hoe is water op de aarde gekomen?

Water is op Aarde gekomen door een combinatie van factoren, waaronder de inslag van waterrijke objecten zoals kometen en asteroïden op de jonge planeet, en mogelijk ook door de planeetvorming zelf, waarbij water al aanwezig was in de bouwstenen van de aarde.

Deze omschrijving heb ik van het internet geplukt, want ik kan niet zo snel schrijven, als Peter kan praten.

Dit zijn zo maar een paar kanttekeningen. Peter heeft ons wel duidelijk gemaakt dat er meer is in het heelal dan wij kunnen zien en weten. Het is om stil van te worden.

Toen ik dit hoorde moest ik aan mij ULO periode denken, waar wij bij Duits het volgende liedje leerden:

Weißt du, wie viel Sternlein stehen an dem blauen Himmelszelt?
Weißt du, wie viel Wolken gehen weithin über alle Welt?
Gott, der Herr, hat sie gezählet, dass ihm auch nicht eines fehlet
An der ganzen großen Zahl, an der ganzen großen Zahl.

Toen was er pauze met koffie, thee en een Sinterklaaskoekje (=speculaas).

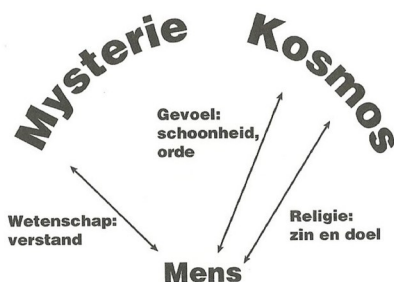
Na de pauze gaan we met Peter onderweg op het pad van de “Kosmische verantwoording”. Ik doe een greep uit de vele kanttekeningen die Peter ons vertelde.

“Kosmische verantwoording”.

In 2014 vroeg een 7-jarig jochie: “Professor, bestaat God?” Peters antwoord was: “God bestaat niet als een persoon die in de hemel woont, de wereld bestuurt en voor jou zorgt. Het goede en het mooie in deze wereld – dat is wat ik God zou willen noemen. God bestaat in hoe jij en ik leven. Als mensen voor elkaar willen zorgen, dan zie je dáár iets van God.” Met andere woorden: God is geen eigennaam maar een zelfstandig naamwoord. God = ervaring én richting.

Een ander plaatje. “Meest onbegrijpelijke is dat het heelal begrijpelijk is”. – Einstein.

“Ik kan niet begrijpen dat de Schepper de mens zintuigen en verstand geeft die hij dan vervolgens niet zou mogen gebruiken” – Galilei.
Het volgende Plaatje:

Een ander plaatje: Kennis lost het mysterie niet op maar verdiept het. Wetenschap gaat over de Letter, religie of spiritualiteit gaat over de Geest. Wetenschap leert hoe het heelal werkt.

Religie hoe wij daarin moeten werken: “How to be or not to be” (Heschel).

Nog een Plaatje en stop ik er mee. Onze opdracht: vorm en inhoud geven aan de bezieling; elkaar de spiegel voorhouden. Géén buitensluiting, en concentreren op de hoofdzaken! Kerntaak van de kerk is niet het levend houden van de vraag naar God, maar de vraag van God. Jezus’ leefregels: Je moet van God houden met je hele hart, met je hele ziel, met al je kracht, en met je hele verstand, en van mensen om je heen moet je houden als waren zij jezelf. (NB: ze wijzen terug op de twee oer-vragen uit het boek Genesis, hoofdstuk 3:9 – Adam, waar ben je? en in hoofdstuk 4: Waar is Abel, je broer?)’

Toch nog één. Gelovige* mensen zouden wat verstandiger moeten zijn, verstandige mensen wat geloviger. *geloven = ergens iets in zien !

Laten wij ook hier over nadenken en stil worden!

De voorzitter, Sylvia, bedankt Peter voor zijn leerzame voordracht en overhandigt hem een dank-enveloppe.

WAT ER NOG IN HET VERSCHIET LIGT

Woensdag, 17 december 2025, de kerstviering. Een mooie middag, boordevol verrassingen.

Zet deze datum nu alvast in de agenda.

SLUITING

De voorzitter sluit deze bijzondere middag af met gebed en daarna wenst zij ons wel thuis en tot ziens op woensdag, 17 december 2025 om 14:30 uur in de Doopsgezinde **kerk**, om samen Kerst te vieren.

Bert M. Tobì

Computer Vragende Wijs 235 December 2025

De vorige CVW ging over Kunstmatige Intelligentie, internationaal afgekort met AI (spreek uit: AA IE of: EE AI), met alle mogelijkheden en risico's.

Hierop kwamen enkele vragen, o.a. waar kun je dat eens uitproberen?

Er zijn aanbieders van AI die een account met mailadres vragen en soms ook daarbij betalingen vragen. Andere aanbieders vragen helemaal geen account. '**Gratis**' is allang het synoniem voor 'betalen' met je gegevens. Daardoor neemt het misbruik van privé gegevens toe met AI. Wees daarom **terughoudend** met privé gegevens aan AI toe te vertrouwen.

Tegenwoordig bieden zoekmachines, zoals Google, in de zoekresultaten eerst een AI resultaat en daarna pas die van websites op het internet. Dus bij zoekmachines maak je tegenwoordig ook gebruik van AI. Bij Google heet het Gemini.

AI ontwikkelt zich razendsnel. Zo is het vaak niet meer alleen tekst, maar ook muziek, video en afbeeldingen die gemaakt kunnen worden. Waarschijnlijk, als u dit leest, zijn er al weer meer mogelijkheden bijgekomen.

Enkele suggesties op dit moment, zonder direct een account te hoeven aanmaken, zijn:

- <https://deepai.org/> Hier kun je gewoon Nederlandse tekst gebruiken, maar ze bieden ook bijvoorbeeld afbeeldingen vanuit tekst;
- <https://www.perplexity.ai/> helpt bij ondermeer het plannen van reizen; <https://openai.com/nl-NL/> de organisatie achter ChatGPT. (cjet cjie pie tie) De meest bekende AI software;
- <https://copilot.microsoft.com/> een variant op '*openai*', model van Microsoft. De maker van onder andere Windows.

Wij zullen eens zie hoe één en ander in zijn werk gaat.

Van de vier mogelijkheden nemen wij <https://openai.com/nl-NL/> omdat het de meest bekende AI software is en *teksten* gratis zijn.

Typ *zorgvuldig* deze combinatie over van *openai* in Word, Writer of een andere tekst-verwerker. Het voordeel is dat u dan maar eenmaal

deze tekst hoeft over te schrijven en die steeds weer kunt gebruiken.

Heeft u **<https://openai.com/nl-NL/>** in de *tekstverwerker* genoteerd, dan sluit u deze af met ENTER. Dit **adres opslaan** via Bewerken, Kopieren en Bewerken met Plakken in uw *tekstverwerker*! Nu kan de software geopend worden door de muis-aanwijzer op de tekst te plaatsen en gelijktijdig de Ctrl-toets en de muistoets kort te drukken. De muis-aanwijzer wordt een *handje*, even wachten.....

Nu komt u op de website **openai.com**. Het belangrijkste is dat u de regel ziet: **Waar kan ik je mee ↑ helpen?**

U ziet deze vraag in verschillende talen voorbij komen, maar u kunt gewoon uw vraag in *het nederlands* daar overheen, typen.

Tik bv. als tekst: *Vat de Bijbel samen in 5 woorden*. Klik op het zwarte rondje rechtsonder met een pijltje.

Klik daarna op: **afgemeld blijven**.

Uw vraag blijft netjes bovenaan de pagina staan.

Antwoord komt binnen **2 sec!**: *Liefde, verlossing, geloof, hoop, genade*
Kan ook zijn: *God redt mensen door liefde* of *God, liefde, redding, vergeving, hoop*. Ik heb nog andere mogelijkheden voorbij zien komen van 5 woorden maar, ze komen allen op hetzelfde neer.

Omdat werken met AI verslavend is, nog maar een vraag:
“Vat de Bijbel samen in 5 zinnen”

Antwoord binnen **4 seconden!**

1. *God schiep de wereld, en de mens, om in relatie met Hem te leven.*
2. *De mens keerde zich van God af door zonde, waardoor scheiding ontstond.*
3. *God beloofde redding en koos Israël als instrument van Zijn plan.*
4. *In Jezus Christus kwam God Zelf om de mens te verlossen door Zijn dood en opstanding.*
5. *Wie in Hem gelooft, ontvangt vergeving, nieuw leven en eeuwige hoop.*

Roelof Anne Schoenmaker
Arend Schoenmaker

Hoe zag terreur er vroeger uit?

Het gevoel leeft dat er steeds meer terrorisme is in West-Europa. Uit de cijfers blijkt echter dat er in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw meer doden vielen door terroristische aanslagen. Welke organisaties zaten achter deze aanslagen en wat waren hun beweegredenen? En was er ook terreur in Nederland?

Sinds de eeuwwisseling is een toename te zien in het aantal doden door terroristische aanslagen. Na een relatief rustige periode eind jaren negentig en aan het begin van de twintigste eeuw volgen vanaf 2004 jihadistische aanslagen in onder andere Madrid, Londen, Parijs, Brussel en Nice. Een uitgebreider overzicht van deze cijfers en recente aanslagen is te zien in onze longread: Is er meer terrorisme? Uit de cijfers blijkt echter ook dat er in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw meer doden vallen door terrorisme. Terreurgroepen zoals de RAF, IRA, ETA, Rode Brigade, Action Directe en CCC teisterden Europese landen met aanslagen. Wat waren dit voor organisaties? En waar streden ze voor?

Wat was de Rote Armee Fraction?

In Duitsland is tussen 1970 en 1993 de RAF (*Rote Armee Fraktion*, Rode-Legerfractie) verantwoordelijk voor veel terreur. Deze beweging wordt ook wel de Baader-Meinhof Gruppe genoemd, vernoemd naar de twee oprichters en kopstukken van de beweging Andreas Baader en Ulrike Meinhof. De groepering is een afsplitsing van studentenprotesten. Zij strijden voor meer zeggenschap op de universiteit.

De radicaliserende jongeren in deze afsplitsing – vaak marxisten en antikapitalisten – richten zich op gewelddadige protesten tegen de consumptiemaatschappij en de staat. Verder is de RAF tegen het kapitalisme, de Vietnamoorlog, politie en gezag, en de invloed van ex-nazi's in naoorlogs Duitsland. De RAF is verantwoordelijk voor een reeks terroristische aanslagen waaronder moorden, ontvoeringen, bankovervallen en vliegtuigkapingen. Het doel hiervan is om een revolutie van de arbeidersklasse te ontketen: arbeiders in loondienst moeten in opstand komen om de heersende klasse (fabriekseigenaren) omver te werpen. De revolutie moet leiden tot een maatschappij gebaseerd op gelijkheid.

In 1972 wordt een deel van de harde kern opgepakt en tot levenslang

veroordeeld. Belangrijke RAF-leden van deze eerste generatie plegen collectief zelfmoord op 18 oktober 1977 in de Stammheim-gevangenis. Na de dood van deze leden zal een tweede en derde generatie van de RAF nog jaren terroristische aanslagen plegen. Pas in 1993 besluit de RAF geen geweld tegen personen meer te gebruiken.

Wat was de IRA?

De IRA (*Irish Republican Army*, Iers Republikeins Leger) is een belangrijke groepering geweest in de onafhankelijkheidsoorlog (1919-1921) van Ierland. Tijdens deze onafhankelijkheidsoorlog maakt de IRA gebruik van guerrillatactieken om de onderdrukkende Britse regering te treffen. Met geweld moest het voor de Britse regering onmogelijk worden om in Ierland te regeren. Na deze onafhankelijkheidsoorlog splitst Ierland op in het onafhankelijke, katholieke Ierland in het zuiden en het – voor zo’n zestig procent protestante – Noord-Ierland dat nu nog steeds bij Groot-Brittannië hoort.

In de jaren zeventig, tachtig en begin jaren negentig strijdt de IRA nog voor een verenigd onafhankelijk Ierland en proberen ze dit met geweld te bewerkstelligen. Geweld tussen Noord- en Zuid-Ierland volgt over en weer. Wanneer na het zogeheten Goede Vrijdag-akkoord in 1998 het grootschalige geweld stopt, zijn er zo’n 3500 mensen overleden aan de vele vuurgevechten, bomaanslagen en executies. Ongeveer de helft van alle slachtoffers zijn burgers. De andere helft betreft Britse soldaten, politieagenten en aanhangers van beide kanten.

Wat was de ETA?

ETA (*Euskadi Ta Askatasuna*, Baskisch Vaderland en Vrijheid) is een organisatie die streeft naar onafhankelijkheid van alle provincies in Baskenland. De Basken kennen van oudsher al een groot gevoel van nationalisme in hun maatschappij. Al in de twintigste eeuw streven de Basken naar een autonome staat, onafhankelijk van zowel Spanje als Frankrijk. Onder de dictatuur van Francisco Franco (1892 - 1975) worden de Basken echter onderdrukt, en wordt het bijvoorbeeld verboden om Euskera (Baskisch) te praten in het openbaar. Als reactie hierop wordt in 1952 de Baskische nationalistische partij EKIN opgericht. Zij discussiëren vreedzaam op universiteiten over een autonome staat. Pas in 1959 neemt de organisatie de naam ETA aan en voert zij een gewapende strijd.

Na de dood van Franco in 1975 wordt Spanje een democratie en neemt de onderdrukking van de Basken af. Baskenland krijgt daarnaast een eigen parlement en politiemacht. Voor veel leden van de ETA zijn deze hervormingen echter niet genoeg. Zij voeren een bloedige strijd voor volledige autonomie. De organisatie maakt vooral gebruik van bomaanslagen waardoor in totaal meer dan achthonderd mensen om het leven komen en 20.000 gewond raken. Pas in 2011 kondigt ETA een wapenstilstand af en in april 2017 leveren zij hun wapens in.

Wat was de Brigade Rosse?

De *Brigate Rosse* (Rode Brigades) is een Italiaanse terreurorganisatie met vergelijkbare idealen als de RAF in Duitsland. Net als de Duitse groepering ontstaan de Rode Brigades rond 1960 uit studentenprotesten, waarvan een deel van de studenten radicaliseert. Pas in 1970 staan de geradicaliseerde studenten bekend als de *Brigate Rosse*. Door middel van terroristische aanslagen zoals ontvoeringen en moorden willen de Rode Brigades een revolutie van de arbeidersklasse bewerkstelligen. De beweging is daarmee tegen de democratische regering, fascisme, kapitalisme en de NAVO: aanslagen zijn vooral gericht op politici, politie en fabrieken. De gewapende strijd wordt door de Rode Brigades gezien als zelfverdediging tegen de onderdrukking van zowel de staat als fabriekseigenaren.

Op 16 maart 1978 kidnappen de Rode Brigades de politicus en oud-premier Aldo Moro. Tijdens deze kidnapping vermoorden zij vijf van Moro's beveiligers. In ruil voor Moro wil de organisatie dat dertien van hun gevangen leden worden vrijgelaten. Nadat de Italiaanse overheid weigert aan deze eis tegemoet te komen, wordt het lichaam van Aldo Moro op 9 mei gevonden in een auto. Twee jaar later is de organisatie minder actief omdat steeds meer leden zijn opgepakt. In 1988 kondigen ze aan de gewapende strijd neer te leggen.

Wat was Action Directe?

Ook in Frankrijk ontstaat een terroristische organisatie met antikapitalistische en marxistische idealen. De beweging is actief tussen 1979 en 1987 en richt zijn bomaanslagen en vuurwapenaanvallen vooral op doelen zoals zakenlui, de overheid, politie en militairen. *Action Directe* pleegt ongeveer tachtig bomaanslagen en vermoordt belangrijke personen zoals Georges Besse, voorzitter van autobedrijf Renault. Naast

antikapitalistische aanslagen richt de beweging zijn pijlen ook een aantal keer op Joden. Zo wordt een Joods café een keer beschoten en bestookt met een granaat. De beweging is noemenswaardig maar heeft een korter levensduur dan de RAF en Rode Brigades, en kost minder mensen het leven.

Action Directe is actief tussen 1979 en 1987 in Frankrijk. De terreurgroep richt zich op overheid en zakenlui. De moord op George Besse, voorzitter van autobedrijf Renault, is daarvan het bekendste voorbeeld.

Wat was de CCC?

Een Belgische groepering met vergelijkbare idealen als de Baader-Meinhof groep. De *Cellules Communistes Combattantes* (Strijdende Communistische Cellen) plegen tussen 1984 en 1985 aanslagen in België. Bij deze aanslagen raken 28 mensen gewond en komen twee brandweermannen om het leven. Net als de RAF, Action Directe en Brigade Rosse is de CCC antikapitalistisch. De groepering richt haar bomaanslagen dan ook op vijanden van het communisme: vestigingen van (Amerikaanse) bedrijven. De aanslagen worden door de organisatie steeds van tevoren aangekondigd, waardoor er weinig slachtoffers vallen. Volgens de organisatie ligt daarom de verantwoordelijkheid voor de twee omgekomen brandweerlieden niet bij henzelf. CCC kent een relatief korte levensduur omdat de leden in 1985 al worden opgepakt.

Wat gebeurde er bij de Zomerspelen in München in 1972?

In 1972 werd de wereld opgeschrikt door een terreuraanslag bij de Olympische Spelen in München. Dat jaar vonden de Zomerspelen voor de tweede keer in Duitsland plaats. De laatste keer was in Nazi-Duitsland in 1936 en daar wilde niemand aan herinnerd worden. De Spelen van 1972 werden dan ook als de uitgelezen kans gezien om West-Duitsland weer positief op de kaart te zetten.

Maar zo zijn de Spelen niet de geschiedenisboeken ingegaan. In de nacht van 4 op 5 september wisten leden van de Palestijnse groep Zwarte September het Olympisch dorp binnen te dringen. In het appartement van de Israëlische ploeg gijzelden ze elf Israëlische sporters en officials. Twee van hen werden in het appartement doodgeschoten. Zwarte September eiste de vrijlating van 234 Palestijnen die in Israël gevangen zaten en van twee prominente leden van de Rote Armee Fraction.

De Duitse politie beloofde de daders samen met de gijzelaars naar een nabijgelegen vliegveld te brengen en op het vliegtuig te zetten, maar bereidde in het geheim een actie voor om de Israëliërs te bevrijden. De bevrijdingsactie liep echter uit op een bloedbad. Alle gijzelaars en een politieman kwamen daarbij om het leven. Ook kwamen vijf van de acht terroristen om. De Spelen werden voor één dag stilgelegd, maar gingen daarna weer verder.

Het Bloedbad van München leidde tot veel kritiek, onder andere op de beperkte beveiliging, het optreden van de Duitse politie en de reactie van het Olympisch Comité (het IOC). Nabestaanden van de slachtoffers strijden jarenlang voor een herdenking tijdens de openingsceremonie van de Spelen.

Was er ook terrorisme in Nederland?

Ook Nederland kent een aantal terroristische aanslagen. Deze zijn niet van een vergelijkbaar formaat als de aanslagen in de hiervoor besproken landen, maar voor Nederlandse begrippen zijn het toch grootschalige gebeurtenissen. Zo is er de antiracistische terreur van RaRa en eisen Zuid-Molukkers aandacht voor de zelfstandigheid van RMS (Republik Maluku Selatan): een Zuid-Molukse staat in Indonesië.

De Molukse afscheidsbeweging

Een van de grootste aanslagen uit de recente geschiedenis van Nederland is de treinkaping bij het dorp De Punt in 1977 en de gelijktijdige gijzeling van 105 leerlingen en vijf leraren in een basisschool in het dorp Bovensmilde. Het gaat om een totaal van dertien Zuid-Molukkers die aandacht eisen voor RMS.

De kinderen in de school worden allemaal na vier dagen vrijgelaten, waarna alleen de leraren nog kort worden vastgehouden. De treinkaping duurt twintig dagen en eindigt na vastlopende onderhandelingen gewelddadig. De Nederlandse regering besluit hardhandig in te grijpen. Mariniers naderen op de grond het treinstel terwijl straaljagers overvliegen voor een schrik-effect. De kop van de trein, waar de kapers zich bevinden, wordt met kogels doorzeefd. De bevrijding kost acht mensen het leven, waaronder zes kapers.

Een andere terreurbeweging die in die tijd actief is in Nederland heet RaRa (Revolutionaire Anti-Racistische Actie). De beweging bestaat uit krakers, is antiracistisch, tegen het Nederlandse vreemdelingenbeleid en fel tegen de apartheid in Zuid-Afrika. Omdat de

handelsvereniging SHV – eigenaar van onder andere de Makro – ook handel bedrijft in Zuid-Afrika richt RaRa zijn terreur op Makro-vestigingen. Ze steken vier verschillende vestigingen in brand. Ook Shell is meerdere malen slachtoffer van aanslagen van RaRa, omdat het bedrijf olieraffinaderijen in Zuid-Afrika heeft. Volgens RaRa hebben zij nooit gericht geweld tegen personen gebruikt. Uiteindelijk blijkt het een succesvolle methode: SHV trekt zich terug uit Zuid-Afrika. Tot op de dag van vandaag is het niet duidelijk wie er allemaal lid waren van RaRa en hoe groot de organisatie was.

Conclusie

Deze terreurgroepen veroorzaakten bij elkaar genomen veel leed in West-Europa: er vallen in die jaren vaak meer doden dan nu. Linkse groepen met marxistische en antikapitalistische ideologieën als de RAF, Rode Brigades en Action Directe zijn tegenwoordig grotendeels verdwenen. Linkse terreuraanslagen met veel doden komen nauwelijks meer voor, daarentegen is er meer religieus terrorisme: veel terreur in West-Europa is gerelateerd aan jihadisme. Zo is in 2015 een terroristische aanval op het satirische weekblad Charlie Hebdo in Parijs waarbij 12 mensen omkomen onder wie 8 journalisten. De aanslag wordt opgeëist door de terreurorganisatie Al-Qaïda. In hetzelfde jaar pleegt terreurbeweging IS een zestal aanslagen in Parijs waarbij in totaal 130 mensen om het leven komen, ondermeer in concertzaal Bataclan. In 2016 is er een aanslag door teruggekeerde Syriëgangers -en geïnspireerd door IS- op vliegveld Zaventem in België met 35 dodelijke slachtoffers en de Brusselse metro waarbij 21 mensen omkomen.

In het kort

- In de jaren '70 en '80 van de vorige eeuw teisteren terreurgroepen als IRA, ETA, RAF, Rode Brigade, Action Directe en CCC Europa met aanslagen.
- De IRA speelt een belangrijke rol in de onafhankelijkheidsoorlog van Ierland (1919-1921) en probeert in de jaren '70 met geweld nog steeds zo'n verenigd onafhankelijk Ierland te bewerkstelligen.
- In Duitsland is tussen 1970 en 1993 de RAF verantwoordelijk voor veel terreur. De RAF richt zich tegen de consumptiemaatschappij en de staat en wil met geweld een revolutie van de arbeidersklasse ontketen.

- ETA is een organisatie die streeft vanaf 1959 met een gewapende strijd naar onafhankelijkheid in Baskenland. In 2017 leveren zij hun wapens in.
- De Rode Brigade is een Italiaanse terreurorganisatie met vergelijkbare idealen als de RAF in Duitsland. De terreurgroep vermoordt ondermeer Aldo Moro de oud-premier van Italië.
- Action Directe is actief tussen 1979 en 1987 in Frankrijk. De terreurgroep richt zich op de overheid en zakenlui en brengt George Besse, voorzitter van autobedrijf Renault, om het leven.
- Het Belgische CCC bestaat kort (1984-1985) omdat de leden snel worden opgepakt. De groepering is anti-kapitalistisch en richt zich op Amerikaanse vestigingen. Omdat de groep aanslagen aankondigt, vallen er weinig slachtoffers.
- In Nederland is de anti-racistische RaRa actief (1983-1994). Zuid-Molukkers strijden in 1977 voor een zelfstandige staat RMS. Met een gelijktijdige treinkaping en een schoolgijzeling willen ze de Nederlandse regering hiermee onder druk zetten.
- De linkse terreurgroepen veroorzaken bij elkaar genomen veel leed in West-Europa: er vallen in die jaren vaak meer doden dan nu. Tegenwoordig is veel van de terreur gerelateerd aan het jihadisme.

Bron: <https://npokennis.nl/longread/7545/hoe-zag-terreur-er-vroeger-uit>

CHRISTELIJKE BEGRAFENISONDERNEMING DE MEERWAARDE

Alleen begrafenissen / geen crematies

Uw uitvaartbegeleider vanaf het overlijden van uw dierbare!

Douwe Jan Moesker

Het verzorgingsgebied is Groningen, Drenthe en op verzoek elders.
Belangrijk: Wij verzorgen de begrafenis ongeacht waar u verzekerd bent!

Maak vrijblijvend een afspraak voor o.a. het laatste wensenformulier

Nu regelen geeft rust!

www.de-meerwaarde.nl
uitvaart@de-meerwaarde.nl

Melden bij overlijden 06-54248024 | 24h

Bestuur afdeling Groningen van de ANBO-PCOB	
Voorzitter	Sylvia Oosterhuis
☎ 06 373 078 36	
✉ sylvia.oosterhuis@gmail.com	
Secretaris	André Horenberg
Berkenlaan 162	9741 JT Groningen
☎ 050 571 78 00	
✉ groningen@pcob50plus.nl	
Penningmeester	Henk Steegstra
☎ 06 553 607 38	
✉ henk.steegstra@wxs.nl	

ANBO | Groningen
PCOB

Contributie:

Voor alleenstaanden: € 37,50 per jaar

Voor echtparen: € 65,00 per jaar

Girorekening:

NL14 INGB 000531 0421

t.n.v. PCOB afd. Groningen

Tot slot

Met een gevoel van weemoed, maar ook van dankbaarheid, naderen we onherroepelijk het moment dat PCOB Groningen definitief verleden tijd wordt. Na vele jaren van samenkomen in geloof, bemoediging en verbondenheid, komt er een einde aan ons gezamenlijke hoofdstuk.

Onze laatste bijeenkomst zal plaatsvinden tijdens de Kerstviering. Deze bijzondere viering staat niet alleen in het teken van het Kerstfeest, maar ook van afscheid nemen. We willen samen stilstaan bij Gods leiding door de jaren heen, herinneringen ophalen aan de zegeningen die we mochten ontvangen, en elkaar nog één keer ontmoeten in Zijn liefdevolle nabijheid. Wij nodigen u van harte uit om deze laatste Kerstviering met ons te beleven. Laten we samen danken voor de vriendschappen, de geloofsgesprekken en de mooie momenten die PCOB Groningen ons heeft gebracht. Moge deze bijeenkomst een waardige afsluiting zijn, gedragen door het vertrouwen dat God met ons meegaat, waar onze wegen ook heen leiden. Namens het bestuur danken wij u voor uw betrokkenheid, enthousiasme en warme aanwezigheid. We wensen u Gods zegen toe voor de toekomst. Moge Zijn liefde en vrede u blijven omringen, en mogen de herinneringen aan onze gemeenschap tot zegen zijn.

Met vriendelijke groet en in verbondenheid met Christus,

Namens het bestuur van PCOB Groningen,

Sylvia Oosterhuis

